

Evalueringsrapport:

- Kunsten at lære sprog*
- *kvalificering af undervisning målrettet voksne
sprogkursister på de danske kunstmuseer*

1-2-2014

Indhold

Projektets formål	2
Projektets organisering	2
Oversigt over projektets slutprodukter	3
Målgrupper	3
Brugerinddragelse og flerstemmighed	4
Teoretisk baggrund	5
Evalueringsobjekter	6
Evalueringsmetoder og - spørgsmål	10
Svar på evalueringsspørgsmål	13
Projektets succeskriterier v. projektets afslutning i 2013	20
Vidensdeling	20
Projektets fremadrettede perspektiver: <i>Kunsten at lære Sprog II</i>	21

Bilag

Bilag 1: Inspirations- og metodemateriale- *Kunsten at lære sprog*

Bilag 2: *Kunsten at lære sprog* MID

Bilag 3: Indslag i Det Flyvende Tæppe, undervisningsministeriet

Bilag 4: Artikel Sprogforum [upubliceret udkast, udkommer 2014]

Bilag 5: Et kapitel fra undervisningspublikation i samarbejde med Alfabet

Bilag 6: Program-Sprog Seminar 22. marts 2013

Bilag 7: Undervisningstilbud, Sorø Kunstmuseum og Museet for Samtidskunst

Bilag 8: Projekt Information: *Kunsten at lære sprog II*

Bilag 9: Afsluttende projektregnskab

Projektets formål:

Projektet *Kunsten at lære sprogs* formål var at kvalificere og styrke undervisning af voksne sprogkursister på de danske kunstmuseer. Projektet fokuserede på sprogindlæring som en helhedsorienteret læringsproces med udgangspunkt i kursisternes intellektuelle og sanseligt funderede møde med kunsten. Gennem udvalgte temaer og didaktiske metoder blev kursisternes kommunikative kompetencer, deres interkulturelle forståelse samt begrebet medborgerskab sat i spil. *Kunsten at lære sprog* resulterede i følgende slutprodukter: 1) To færdigudviklede undervisningsforløb, 2) Et inspirationsmateriale målrettet danske museer og 3) En bogudgivelse målrettet danske sprogcentre udviklet i samarbejde med Alfabet Forlag. Det er disse slutprodukter, der danner ramme for evalueringsrapporten.

Projektets organisering:

Organisationsstruktur

Projektet var et tværfagligt samarbejde mellem Sorø Kunstmuseum, Museet for Samtidskunst, Slagelse Sprogcenter og Alfabet Forlag. Sorø Kunstmuseum var projektleder- og ejer. Projektperioden strakte fra august 2012 til januar 2013 med et perspektiverende seminar i marts 2013. Derudover blev projektperioden, mere specifikt udarbejdelse af bogudgivelsen i samarbejde med Alfabet Forlag, forlænget til november 2013. Bogudgivelsen er pt. i redaktions- og layoutfasen og udgives sommeren 2014. Se mere under "oversigt over projektets slutprodukter". Udsættelsen er foretaget med kulturstyrelsens godkendelse.

Sprogcentre

I udviklings- og testfasen af undervisningsforløbene deltog fem sprogundervisere - fire fra Slagelse Sprogcenter og én fra Sprogcenter Nordsjælland i Hillerød - samt fire hold voksne sprogkursister fra Slagelse Sprogcenter og et hold voksne sprogkursister fra Sprogcenter Nordsjælland. Holdene blev inddraget gennem otte testforløb fordelt på henholdsvis fire testforløb på Sorø Kunstmuseum og fire på Museet for Samtidskunst.

Advisory Board

Kunsten at lære sprog havde et Advisory Board tilknyttet med det formål at kvalificere og perspektivere projektet i forhold til inklusion, mangfoldighed i kulturlivet samt organisatoriske udfordringer. Advisory Board bestod af følgende medlemme:

- Karen Lund, professor i dansk som andetsprog DPU Aarhus Universitet.
- Niels Righolt, Udviklingschef, Center for Kunst & Interkultur (CKI).
- Professor Amareswar Galla, PhD Executive Director, International Institute for the Inclusive Museum, India/DK.

Musealt vidensdelings netværk

Kunsten at lære sprog etablerede og indgik ligeledes i et musealt vidensdelings netværk - en netværksgruppe bestående af repræsentanter fra Statens Museum for Kunst, Thorvaldsens Museum og J.F. Villumsens Museum, som alle enten havde søsat eller skulle i gang med at arbejde med sprogcentre som målgruppe.

Oversigt over projektets slutprodukter:

1) Undervisningstilbud

- To faste undervisningstilbud hhv. på Sorø Kunstmuseum og Museet for Samtidskunst målrettet voksne sprogkursister i dansk. Forløbene er forskellige og relaterer sig til de to museers forskellige samlinger/udstillinger og profiler, men tager begge udgangspunkt i kunsten som sproglæringsredskab og understøtter undervisningen på sprogcentre. (Se bilag 7)

2) Inspirations- og metodemateriale

- Et inspirations- og metodemateriale målrettet museumsundervisere, som rummer didaktisk vejledning og sprogligt funderede øvelser, der kan bruges i museumsundervisningen af sprogkursister på de danske museer. (Udgivet november 2013; Se bilag 1)

3) Undervisningspublikation i samarbejde med Alfabet Forlag

- En undervisningspublikation udviklet til klassebrug på sprogcentre og målrettet voksne sprogkursister på DU2 modul 4 og 5 og DU3 modul 3 og 4. Udgivelsen er den første i Danmark målrettet klassebrug, hvor kunsten bruges som sproglæringsredskab for at udvikle kursisternes evner til at beskrive, forklare, vurdere, argumentere og perspektivere på dansk.
- Materialet er pt. under redigering og udgives efter følgende tidsplan:
Feb. 2014: Redaktionelfase mellem Sorø Kunstmuseum og Forlaget Alfabet.
Marts. 2014: Manus går til sats/layout.
Maj 2014: Manus til tryk.
Juni 2014: Publikationen udgives.

Målgrupper:

1) Voksne sprogkursister i dansk

Denne målgruppe er mangfoldig i etnisk, social, og socioøkonomisk henseende. Projektet fokuserede på kursisternes fælles udgangspunkt: de er alle sammen i færd med at lære det danske sprog og at begå sig i et nyt samfund. Projektet henvendte sig til alle tre danskuddannelser, primært uddannelsernes mundtlige del:

- DU1: modul 5 og 6, mundtlig del
- DU2: modul 4 og 5, mundtlig del
- DU3: modul 3 og 4, mundtlig del

2) Sprogundervisere på sprogcentre landet over.

3) Museumsundervisere på museer landet over.

Kursister fra Slagelse Sprogcenter (DU2 modul 4) under et testforløb på Museet for Samtidskunst. (oktober 2012)

Brugerinddragelse og flerstemmighed:

Brugerinddragelse:

Brugerinddragelse var centralt for udvikling af projektet og projektets slutprodukter. Testforløbene var centreret omkring et samarbejde mellem museernes undervisningsansvarlige, sprogunderviserne og kursisterne. Udvalgte temaer og metodegreb dannede ramme for testforløbene. Testforløbene udviste en åbenhed og indholdsmæssig fleksibilitet - både artikulert og implicit igennem dialog og metoder, der fordrede medbestemmelse og innovation fra kursisternes side. Udover at sætte fokus på udvikling af kursisternes kommunikative kompetencer skulle testforløbene generere information om, hvordan metoder og temaer kan fremme læringslyst og derved facilitere fordelagtige læringssituationer for sprogkursister i museumsrummet.

Inddragelsen af sprogcentrenes undervisere i udarbejdelsen af projektets slutprodukter var afgørende. Der blev etableret en brugergruppe bestående af sprogundervisere fra de forskellige sprogcentre, som løbende var medudviklede og idégeneratorer på projektets udvikling og udformning. Sprogundervisernes aktive deltagelse i de løbende udviklings- og evalueringsprocesser havde til formål at gøre et museumsbesøg til en mere integreret del af sprogcentrenes hverdag og give underviserne mulighed for at erfare det sprogudviklende læringspotentiale kunstmuseerne rummer. Desuden var underviserne værende med til at målrette og kvalificere museernes undervisningstilbud til sprogcentrene jf. de formelle lovmæssige krav. Sprogunderviser Jacob Selsbæk fra Slagelse Sprogcenter var tilkøbt som sprogunderviser "ekspert" og var med til at tilrettelægge testforløbene i deres fulde form samt udvikle undervisningsmaterialet målrette sprogcentrene i samarbejde med Alfabet Forlaget.

Dialog og flerstemmighed

Gennem en dialogbaseret undervisning blev kursisternes forhåndsviden, personlige historier og fortolkninger integrerede i forløbene. Gennem dialogen og brug af åbne, afsøgende spørgsmål fokuserede testforløbene på den enkelte kursists stemme og satte denne i relation til de øvrige stemmer. I testforløbene skete det f.eks. gennem inddragelse af kursisternes personlige baggrund, lige fra deres beretning om deres rejse til Danmark til de associationer et specifikt værk vakte. Det var afgørende for projektet, at brugerinddragelsen fungerede som et diskussionsforum med plads til flerstemmighed. Et

forum der var åbent både for ønsketænkning, kritik og ideer med det formål, at bidrage med en så relevant, aktuel og brugbart udviklingen af undervisningstilbud og -materialer som muligt.

Teoretisk baggrund:

Didaktisk tilgang

Forløbene var centreret omkring en dialogbaseret undervisningsform, som integrerede kursisternes forhåndsviden, personlige historier og fortolkninger, og som satte fokus på udviklingen af mundtlige kommunikative kompetencer og interkulturel forståelse. Forløbenes didaktiske tilgang er inspireret af udvalgte kognitiv-lingvistiske læringsprincipper og socialkonstruktivistiske læringstilgange, og inddrog sansebase-rede undervisningsmetoder i forbindelse med kursisternes møde med kunsten. Anvendelsen af sansebase-rede øvelser i sprog-lærings-sammenhæng var blandt andet med til at understøtte det følgende kognitiv lingvistisk sprogsyn: 1) "Sprog er brugsbaseret, da der er et produkt af fysisk interaktion med verden" (Litt-lemore 2009:3); "vores kroppe og de fysiske omstændigheder spiller en afgørende rolle for vores kognitive processer og dermed også for udviklingen og anvendelsen af vores sprog" (Johnson 2012). Derudover forsøgte forløbene at sætte George E. Heins idéer om "conceptual access" og socialkonstruktivistisk læring i spil (Hein 1998:161-178). Her bliver læring opfattet som "en aktiv proces, hvori den lærende bruger sansemæssige input til at skabe betydning. [Det er] ikke en passiv accept af viden, som findes 'derude', men en proces, der omfatter den lærendes aktive omgang med verden" (Hein 1991).

Socialkonstruktivisme og helhedslæring

Under testforløbene fik kunstværkerne en funktionsbaseret rolle på de to museer. Udgangspunktet var kursisternes umiddelbare møde med et kunstværk - et møde som blev understøttet af sproglige øvelser i museumsrummet fremfor en formidlingsform, hvor beskueren på forhånd er forsynet med baggrundsinformation om et værk, værkets historiske/socialt kontekst, afsender/ modtager m.m. Kursisterne var dermed med til at skabe værkets fortælling og relatere det til deres hverdag. Sådan en selvnavigeret meningsdannelseproces i mødet med kunsten bygger på et socialkonstruktivistisk lærings-syn, som ifølge førende ekspert i museumspædagogik Eileen Hooper-Greenhill anser læring som, "a cultural process of negotiating meaning, which produces 'reality' through symbolic systems such as texts, objects, artworks, maps, models and museums. (Eileen Hooper-Greenhill 1999:17)

Sprog anses hermed, som et produkt af vores fysiske interaktion med verden, som er oplevelses- og brugsbaseret. Det består af et komplekst netværk af ord og begreber m.m., som ikke kan mestres som isolerede størrelser. Med kunsten som sprog-lærings-redskab blev museet et multifacetteret og nuanceret læringsrum, hvor nye ord og koncepter blev historisk og kulturelt kontekstualiseret. I projektet skete til-egnelse af nye sproglige elementer gennem en subjektive (fysiske/sansebase-rede) læringsoplevelser med kunsten som den historiske og samfundsrelevante kulisse.

Selv om forløbenes forskellige opgaver fokuserede på bestemte sprogfærdigheder, var det afgørende, at øvelserne ikke dominerede under forløbene. Kursisterne skulle sættes i en læringskontekst, som gav dem mulighed for at se deres sprog først og fremmest som et socialt og kommunikativt redskab. Den opfattelse af sprog og kommunikation ligger igen op af Hooper-Greenhills opfattelse af læring, som en socialkonstruktivistisk kulturel proces, hvor, "beliefs and values are shared and explored together through communicative acts. Communication is a cultural process that creates an ordered and meaningful world of active meaning-makers." (Eileen Hooper-Greenhill 1999:17)

Associationsøvelser: et indblik i kognitiv-lingvistiske processer

På alle sproglige niveauer bemærkede både kursisterne og underviserne, hvor hurtigt associationerne opstod hos de fleste kursister enten på dansk og/eller deres respektive modersmål. Resultaterne af associationsøvelserne gav indblik i flere kognitive lingvistiske læringsprincipper, herunder *encyclopedic knowledge*, som fremhæves her. I bogen *Applying Cognitive Linguistics to Second Language Learning and Teaching* forklarer Jeanette Littlemore princippet således:

The content of this inventory [encyclopedic knowledge] includes all the connotations that have come to be associated with those words and expressions, over the period during which we have been exposed to them. Thus, 'linguistic knowledge' cannot be seen as being separate from 'world' knowledge, and 'semantic' knowledge cannot be seen as being separate from 'pragmatic' knowledge. Encyclopedic knowledge is made up of a complex network of links between ideas. (Littlemore 2009, 71.)

I stedet for at lede efter en-til-én korrespondancer mellem kursistens modersmål (L1) og målsproget (L2) dansk, hævder kognitiv lingvistik, at det er meget mere nyttigt for sprogkursister og undervisere at undersøge, hvordan L2 ord er forbundet til hinanden i kursistens kognitive netværk. For voksne sprogkursister er spørgsmålet, om hvordan man bruger og udvikler *encyclopedic knowledge* i deres L2 komplekst. Da de allerede vil have opbygget et komplekst netværk af *encyclopedic knowledge* i deres L1, kan de ikke blot oprette et nyt netværk i deres L2, men vil i stedet oprette et nyt netværk i L2 ved at kortlægge deres L2 leksikon ovenpå den eksisterende L1 netværk således, at de kan danne mere forståelige leksikalske forbindelser på målsproget, som ligner de eksisterende forbindelser på modersmålet. I takt med at kursisterne forbedrer deres sprogfærdigheder, vil deres kognitive L2-netværk øges, hvilke vil bevirke at deres *encyclopedic knowledge* på L2 nærmer sig den indfødtes (Littlemore, 2009, 71). Ved at spørge ind til kursisternes umiddelbare associationer (ord, billeder eller erindringer), som et kunstværk eller sanseligt indtryk fremkaldte, fik man et indblik i kursisternes kategorisering og grupperinger af bestemte ord og begreber på deres modersmål. Et vigtigt led i associationsøvelserne var inddragelsen af sprogunderviserens associationer for at give en dansk (målsprogets) perspektivering til diskussionen og give kursisterne indsigt i de typiske kategoriseringsmønstre for en der har dansk som modersmål.

Evalueringsobjekter:

1) Undervisningsforløb

Kunsten at lære sprog, Sorø Kunstmuseum

Undervisningsforløbet: *Kunsten at lære sprog* indleder undervisningsforløbet med en fælles dialog og introduktion til kunstbegrebet. Med udgangspunkt i udvalgte værker fra museets samling undersøger vi forskellige tematikker med fokus på udvikling af kommunikative kompetencer, interkulturelle forståelse og aktivering af kursisternes passive ordforråd. Kursisterne inddrages aktivt under hele forløbet gennem en række praktiske og kreative sproglige øvelser tilknyttet samlingens forskellige værker. Med kunsten som sprog læringsredskab bliver museets samling et afsæt for en alternativ og sanseligt funderet sproglæring. I et længere værkstedsforløb arbejder kursisterne videre med udvalgte kunstværker, de kreative processer og med et produkt i form af foto, lyd, installation, tekst m.m.

Læringsmål:

Gennem udvalgte temaer og didaktiske metoder sættes sprogkursisternes kommunikative kompetencer, deres interkulturelle forståelse samt begrebet medborgerskab i spil. Kursisterne får kendskab til relevan-

te kulturelle og historiske rammer indenfor dansk kunsthistorie og får øvet deres sprogfærdigheder i uformelle læringsrammer, som opfordrer til diskussion og debat. Forløbene er baseret på helhedslæring, hvor både sanserne (høre, se, lugte m. fl.) og kursisternes egne erfaringer og forhåndsviden indgår som centrale elementer i læringsprocessen.

Tema: Identitet, forestillinger og samfund.

Varighed: undervisning: 1 time / workshop: 2 timer / værksted: 3 timer

Målgruppe: DU1, DU 2 og DU 3 alle moduler.

Kunsten at lære sprog - Samtidskunst og sprogindlæring, Museet for Samtidskunst

Undervisningsforløbet: Vi indleder undervisningsforløbet med en fælles dialog om museet og en introduktion til kunstbegrebet. Med udgangspunkt i udvalgte værker fra den aktuelle udstilling undersøger vi samtidskunstens forskellige tematikker med fokus på udvikling af kommunikative kompetencer, interkulturelle forståelse og aktivering af kursisternes passive ordforråd.

Kursisterne inddrages aktivt under hele forløbet gennem en række praktiske og kreative sproglige øvelser tilknyttet udstillingens forskellige værker. I et 3-timers workshopforløb arbejder kursisterne videre med de kreative produktionsprocesser i form af foto, lyd, installation, tekst m.m.

Læringsmål:

Kursisterne får mulighed for at øve deres talefærdigheder og at arbejde med det passive ordforråd i uformelle læringsrammer, som opfordrer til diskussion og debat. Forløbene er baseret på helhedslæring, hvor både sanserne (høre, se, lugte m. fl.) og kursisternes egne erfaringer og forhåndsviden indgår som centrale elementer i læringsprocessen. Det pædagogiske greb har draget inspiration fra både fra Cooperative Learning og kognitive lingvistiske læringsprincipper.

Målgruppe: Voksne sprogkursister i dansk

Max antal: 15 deltagere

Niveau: DU1, DU 2 og DU 3 -modul 3 +

Varighed: 2 timer/3 timer (med workshop)

Fra Test til færdigudviklede forløb

Testforløbene på Sorø Kunstmuseum og Museet for Samtidskunst tog begge to udgangspunkt i det samme tretrins struktur før, under, efter.

Før forløbet

Alle deltagende testklasser fik tilsendt forberedelsesmaterialet til forløbet, som indeholdte bl. a. en præsentation af kunstbegrebet, en kort præsentation af udvalgte værker fra museets samling samt en sproglig øvelse tilknyttet et af værkerne til brug i klassen.

Under forløbet

Introduktionen: Hvert testforløb varede to timer og startede med en fælles introduktion i museets værksted. I værkstedet blev kursisterne budt velkommen og tilbudt kaffe, te etc. Kursisterne præsenterede på skift sig selv (evt. hvor de kom fra og hvor længe de havde boet i Danmark), mens der blev drukket kaffe og omgivelserne tjekket ud. Øvelsen var en simpel med vigtig gestus, som tjente flere formål. Da museet var et ukendt miljø for de fleste kursister på testforløbene var det afgørende, at skabe trygge lærings-

rammer ved at tage udgangspunkt i det kendte. Ved at indlede med en sproglig succesoplevelse- noget, der lå indenfor alle deltagernes sproglige evner- var formålet både at vække tillid blandt kursisterne og opfordre til aktiv deltagelse og erfaringsudveksling under forløbet. Kunst- og museumsbegrebet blev også præsenteret på et tilpasset niveau. Her blev kursisterne spurgt i plenum f.eks.:

Vi er på [Sorø Kunstmuseum].

Har I været på andre museer? Hvilke?

Hvad ser man på et museum? Hvad er kunst?

Har I hørt ordet før? Hvad ser man for eksempel på et kunstmuseum?

For at hjælpe kursisterne til at forstå kunstbegrebet blev der også vist eksempler i form af billeder af f.eks. museets egne værker samt letgenkendelige eller ikoniske værker, såsom Mona Lisa.

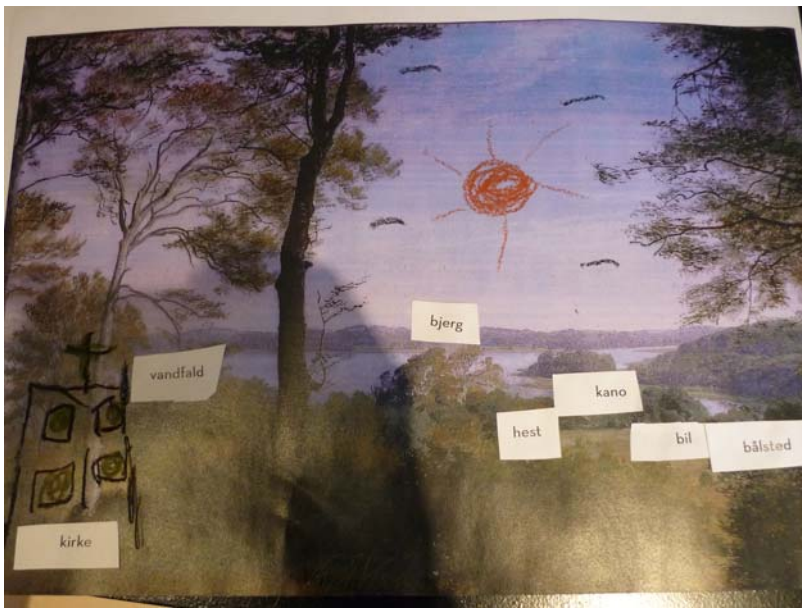
Her blev der også understreget for kursisterne, at det er deres ideer og meninger der skal frem og at der ikke er noget "rigtig eller forkert" under forløbet. Grammatikken kunne tages tilbage i klassen. Under introduktionen kunne kursisterne danne sig et indtryk af museet og forløbet, mens museumsunderviseren samlede vigtige oplysninger om deltagernes forhåndserfaring, skabe et tryk, imødekommende læringsrum og dermed gøre op med potentiale negative associationer med museernes eksklusivitet. Effektiviteten af denne fremgangsmåde blev positivt bemærket af en række deltagende sprogundervisere.

Sproglige øvelser

Under forløbene blev kursisterne præsenteret for 4-5 udvalgte værker fra museets samling. Tilknyttet hvert værk var en fokuseret sproglig øvelse, som åbnede for relevante kulturelle og samfundsmæssige problemstillinger og muligheder for at dele egne erfaringer [for eksempler på sproglige øvelser og de inddragede kunstværker se inspirations- og metodematerialet, bilag 1]. Forløbene var struktureret således, at kursisterne fik mulighed for at inddrage forskellige tematikker eller interesseområder, som opstod af deres møde med de udvalgte værker undervejs. Forløbet satte samtidig fokus på grundlæggende sprogfærdigheder, såsom at kommunikere i nutid og datid, øve adjektivformer, og aktivere kursisternes passive ordforråd. Succeskriterierne for et forløb blev dermed ikke målt efter en kunsthistorisk spændvidde eller antallet af behandlede værker, men efter, hvordan de udvalgte værker og deres tematikker blev gjort tilgængelige og relevante for kursisternes sproglæring og hverdagskommunikation. På Sorø Kunstmuseum blev der inddraget værker fra museets før moderne og moderne samlinger. De behandlede udtryksformer var maleri, collage og fotokunst. På Museet for Samtidskunst blev der inddraget lyd- og videoværker fra museets permanente samling samt et udvalg af værker fra museets daværende særudstillinger [*Modsmerte* af Gudrun Hasle og *Yummy Rooms for Robespierre* af Jørgen Michaelsen].

P. C. Skovgaard, *Udsigt over Skarritsø*, 1844

Øvelsen: Dit sted i naturen. Kursisteksempel fra et testforløb på Sorø Kunstmuseum.
Tema: Rødder, natur og national identitet

Opsamling

Efter hvert testforløb blev kursisterne bedt om at optage interviews med hinanden om dagens oplevelser på digitale kameraer. De blev bedt om at spørge ind til, hvordan det havde været at være på museet i forbindelse med deres danskundervisning og at lære dansk udenfor skolens rammer. De deltagende testklasser blev opfordret til at arbejde videre med de forskellige tematikker og kunstværker tilbage på sprogcenteret. To af testklasserne brugte deres deltagelse i projektet som et specielt emne til deres sproglige modultest.

2) Inspirations- og metodemateriale

Metode- og Inspirationsmateriale målrettet museumsundervisere.

Materialet rummer metoder og sprogligt funderede øvelser, der kan bruges i museumsundervisningen af

sprogkursister.

3) Undervisningspublikation i samarbejde med Alfabet Forlag

Materialet tager udgangspunkt i kunst som læringsredskab i sprogundervisning og har til formål at udvikle kursisternes mundtlige kommunikative kompetencer med særligt fokus på at øve kursisternes evne til at fortælle, beskrive, forklare, argumentere, vurdere og perspektivere.

Materialet byder både på et fagligt indblik i kunstens verden samt en relevant og perspektiverende kulturhistorisk referenceramme omkring værkerne. Der drages inspiration fra museumspædagogikkens verden, Cooperative Learning og kognitive lingvistiske læringsprincipper i form af øvelser, der styrker elevernes motivation og læring gennem bl.a. inddragelse af æstetiske lærerprocesser, gruppearbejde og et fokus på vidensdeling og udvikling af interkulturelle kompetencer.

Materialet har en kronologisk struktur og består af 8 lektioner (a ca. 9-12 sider), som spænder over 250 års kunsthistorie fra 1700-tallet til den aktuelle samtidskunst. Hver lektion tager udgangspunkt i ét kunstværk og består af to dele: Den første del har til formål at åbne værket gennem associative og perspektiverende øvelser, som behandler værkets indhold, æstetik, samt kursisternes personlige holdning til værket. Den anden del har et tematisk fokus, som behandler et værkrelateret tema gennem en række øvelser, som primært fokuserer på udviklingen af kursisternes ordforråd og mundtlige kommunikative kompetencer. Hver lektion indeholder to tekster. Del 1 indeholder en kort introtekst til selve værket og del 2 indledes med en længere kunsthistorisk tekst, som anvendes som kombineret rolle- og duetlæringsøvelse. Øvelserne er struktureret ud fra en 3-trins raket med kontinuerlig stigning i abstraktions- og perspektiveringsniveau. Materialet har en tilhørende webdel, som indeholder billeder af samtlige kunstværker i høj opløsning samt diverse multimedie i forbindelse med bogens multimedie værker m.m.

I materialet er en tydelig balance i forekomsten af de eksperimenterende/sansebaserede øvelser og de praktiske sproglige øvelser, som behandler hverdags- og samfundsrelevante emner. De eksperimenterende og sansebaserede øvelser er fordelt over flere kapitler og fungerer som spændende og engagerende sproglæringsmuligheder - og ikke mindst som et alternativ til traditionel klasseundervisning. (se evt. vedhæftede uddrag fra materialet bilag:4)

Evalueringsmetoder og -spørgsmål:

1) Undervisningsforløb:

Evalueringsmetoder:

a) Kursist til kursist evalueringssamtaler efter forløbet.

- Efter hvert testforløb blev der foretaget en kvalitativ mundtlig evaluering, hvor sprogkursisterne fik mulighed for at komme direkte til orde. Evalueringsformen var en kort kursist til kursist samtale, som blev optaget på digitalkameraer. Kursisterne fik mulighed for at vælge, om de vil udtrykke sig på dansk, engelsk eller deres modersmål. Langt de fleste valgte at udtrykke sig på dansk eller engelsk og nogle enkelte på modersmålet.

b) Evalueringsformular til sprogundervisere efter endt forløb

- Efter hvert forløb på begge museer blev sprogunderviserne bedt om at svare på følgende spørgsmål på et skriftligt evalueringsskema:
 1. Hvilke dele af forløbet synes du fungerede særlig godt?
 2. Var der dele, som du synes fungerede mindre godt?
 3. Var opgaverne relevante for dine kursister i udviklingen af deres generelle sprogfærdigheder?
 4. Ville du benytte dig af vores workshoptilbud på et andet tidspunkt? Hvorfor? Hvorfor ikke?
 5. Hvordan vurderer du opbygningen af forløbet i sin helhed? Fx. Tempo, fysiske rammer osv.
 6. Hvordan vurderer du omviserens indsats?
 7. Hvordan vurderer du det forberedende/ (evt. "efter- besøgs" materiale)?
 8. Blev du inspireret til:
 - a) At inddrage kunst som læringsredskab i din klasseundervisning?
 - b) At gøre brug af museumsbesøg i forbindelse med din undervisning?

c) Fokusgruppe interview med deltagende sprogundervisere på Slagelse Sprogcenter

- På Slagelse Sprogcenter afholdte Sorø Kunstmuseum en fokusgruppe interview med de deltagende sprogundervisere fra testforløbene.

Evalueringsspørgsmål:

a) Hvilke læringsfordele oplever kursisterne, at museet har for deres sprogtilgængelse?

b) Hvilke læringsfordele oplever sprogunderviserne, at museet som alternativt læringsrum har for deres kursisters sprogindlæring?

Sprogkursister fra Slagelse Sprogcenter i gang med øvelsen "fortæl historien" under et testforløb på Museet for Samtidskunst.

2) Inspirations- og metodemateriale:

Evalueringsmetoder:

- a) Materialets metoder blev afprøvet under testforløbene på Sorø Kunstmuseum og Museet for Samtidskunst.
- b) Fokusgruppe interview med deltagende sprogundervisere fra Slagelse Sprogcenter
- c) Indsamling af erfaringer fra sprogfagligt og museumsfagligt netværk efter materialets udgivelse

Evalueringsspørgsmål:

Opfylder inspirations- og metodematerialet behovet hos museumsundervisere for et let anvendeligt pædagogisk redskab, som understøtter deres arbejde med voksne sprogkursister på museet?

3) Undervisningspublikation i samarbejde med Alfabet Forlaget:

Evalueringstype:

Materialet blev testet i flere omgange af undervisere og kursister på Slagelse Sprogcenter (DU2, modul 4,5; DU3 modul 2,3) og CBSI Nørrebro (DU3 modul 3,4). Efter testklasserne blev der afholdt kvalitative evalueringssamtaler med sprogunderviseren af testklassen samt en fælles evalueringssamtale med kursisterne fra testklassen.

Evalueringsspørgsmål:

Hvilken relevans har materialets pædagogiske tilgang og brug af kunst som sproglæringsredskab for kursisternes daglige undervisning?

Projektet som helhed

Evalueringstype: Sprog seminar 22. marts 2013

Den 22. marts 2013 blev der afholdt et evalueringsseminar på Sorø Kunstmuseum med udgangspunkt i sprog og læring på museet. På seminaret blev krydsfeltet mellem museums-pædagogik, almen formidlingspraksis og andetsprogsdidaktik belyst af foredragsholdere fra både kulturinstitutionernes og sprogcentrenes forsknings- og undervisningsbaserede virkelighed. Foredragsholderne præsenterede forskellige blikke på, hvordan museet kan fungere som et inspirerende og inkluderende læringsrum for sprogkursister og samtidig, hvilke krav det stiller til institutionerne. Seminaret præsenterede praktiske og teoretiske erfaringer på området.

Museumsinspektør, Tanya Lindkvist var dagens ordfører og følgende oplægsholdere deltog:

- Karen Lund, professor i dansk som andetsprog DPU Aarhus Universitet.
- Niels Righolt, Centerleder, Center for Kunst & Interkultur.
- Professor Amareswar Galla, PhD Executive Director, International Institute for the Inclusive Museum, India/DK.
- Jacob Selsbæk, Sprogunderviser og forfatter, Slagelse Sprogcenter
- Jesse-Lee Costa Dollerup, Museumsunderviser og faglig konsulent på *Kunsten at lære sprog*, Sorø Kunstmuseum
- Lise Sattrup, ph.d. stip. Roskilde Universitet i samarbejde med Statens Museum for Kunst

Amar Galla, Sprog Seminar 22. marts 2013, Sorø Kunstmuseum

Tanya Lindkvist, Sprog Seminar 22. marts 2013, Sorø Kunstmuseum.

Svar på Evalueringsspørgsmål:

1) Undervisningsforløb:

a) Hvilke læringsfordele oplever kursisterne, at museet har for deres sprogtilegnelse?

Som resultat af de kvalitative kursist til kursist evalueringer viste det sig, at ca. 85 % af de deltagerne sprogkursister oplevede et eller flere læringsfordele ved at bruge museet i forbindelse med deres dansk-undervisning. De hyppigste kommentarer var, at de oplevede:

- At de udvidede deres ordforråd på en anden måde end i klasseundervisning
- At de fik bedre muligheder for at tale mere frit og spontant end i klasseundervisning
- At de fik mulighed for at komme udenfor klassens strukturerede rammer og bruge deres dansk i en mere autentisk, "real-world" sammenhæng.
- At de fik mulighed for at lære om sprog, historie og samfundet på en ny måde, som man ikke kan på sprogcenteret.

Blandt de kursister, som ikke kunne se fordele ved at bruge museet i forbindelse med deres sproglæring var de hyppigste forklaringer:

- At de ikke var særlig interesserede i de udvalgte kunstværker, som var en del af forløbet.
- At de bedre kunne se fordelene ved at arbejde med de udvalgte værker på Sorø Kunstmuseum, som var mere figurative med mere klassiske udtryksformer (maleri, skulptur, fotografi) og en let tilgængelig historisk kontekst frem for de mere eksperimenterende samtidskunstværker afprøvede på Museet for Samtidskunst.

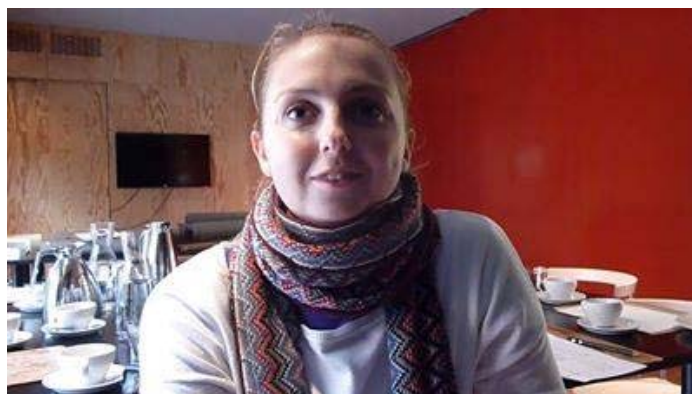
Disse kommentarer viste rejste vigtige spørgsmål om samlingernes tilgængelighed og conceptual access for differentierede målgrupper.

Alle kunne se læringsfordelen i at bevæge sig udenfor klassens strukturerede rammer og bruge sit sprog i en mere autentisk kontekst.

Udvalgte udtalelser fra kursist til kursist evalueringsinterviews.

Kursisterne svarede på oplevelsen af at lære dansk på et kunstmuseum:

Aga fra Slagelse Sprogcenter på Sorø Kunstmuseum: *I think it was different and it was nice because we didn't sit in the class and do the usual stuff. It was really creative and I think it is a really good way of learning Danish and teaching Danish. So we should do it more often, maybe not only in the museum but in a lot of different places.*

Melanie fra Filippinerne, fra Slagelse Sprogcenter på Museet for Samtidskunst:

This was very interesting because we get to see a lot of art again. Particularly modern and contemporary art and this is very interesting because we got to do a lot of activities that make us use our imagination, our creativity— especially with our sense of hearing, our sense of taste and our sense of sight. Also, we get to bond as a class because we are here as a group of students coming from Slagelse Sprogcenter and we get to learn more Danish, which I think is much more interesting. We get to learn more new words which we haven't learned in the past, so I think that this is a memorable experience for us.

Mouhammed fra Afghanistan, fra Slagelse Sprogcenter på Sorø Kunstmuseum:

Vi har været på Sorø Kunstmuseum. Vi har set forskellige billeder. Det har været fantastisk for mig, fordi jeg har set mange gamle billeder. Det var godt at se billeder fra denne gang. Denne gang var det ikke så moderne. Og i dag er det danske liv rigtig moderne. Denne gang var det kun kvinder der arbejdede og lavede mad derhjemme. I dag arbejder danske kvinder lige så meget som mænd. Det viser [udviklingen] i det danske liv. Og på andre billeder viser så vi det danske liv da tingene var "dårlige". I dag har det danske stat og samfund det godt. Tingene går rigtig godt. Tak til mine lærere og til museet.

Nilvo fra Brasilien, fra Slagelse Sprogcenter på Sorø Kunstmuseum:

Spørgsmål: *What did you think about visiting the museum today?*

Svar: *Jeg tror det er en god idé. Måske skal vi lave det oftere. Det tager lidt tid og "effort", men man tænker p, hvad man følger med billeder. Jeg tror, det er en god idé.*

Spørgsmål: *Har du lært noget nyt?*

Svar: *Først var det godt at være på et museum og se billeder. Jeg blev nysgerrig. Jeg tror det er godt at diskutere udefra billeder.*

Spørgsmål: *Synes du det er god måde at lære dansk på og arbejde med dansk på?*

Svar: *Selvfølgelig. Det er en rigtig god mulighed for at lære dansk. Du kommer ud af klassen og får mulighed for at diskutere med andre på nogle andre måder. Jeg tror det kunne være en genial idé, at vi også gør det med andre emner, fx kunst, sport, film m. m.*

Raymond fra Holland og Elizalyn fra Filippinerne fra Slagelse Sprogcenter og Maya fra Japan, Gruppeinterview på Museet for Samtidskunst

Spørgsmål: *Hvad synes I om at lære dansk på de to museer?*

Svar:

Maya: *Jeg synes det er en rigtig god idé. Det er ikke altid, at man kan lære dansk udenfor skolen. Jeg synes, at det er godt.*

Raymond: *I guess it's something else than being in class. I don't know if I learned a lot of Danish compared to what I learned in the classroom...*

Elizalyn: *It was different. In school you have to do homework. Here we got to talk more and experience a new place.*

Maya: *Måske kommer det an på personen. Nogle mennesker er meget interesserede i kunst og andre er ikke så interesserede i kunst. Der kommer forskellige følelser eller tanker. Det kan være, at der er nogen der synes det er spild af tid, hvor andre synes det er fantastisk.*

Raymond: *I wouldn't come back to this museum (Museet for Samtidskunst) because I don't get it. I guess it doesn't do anything for me. (contemporary art)*

Spørgsmål: *How about more classical art?*

Svar:

Raymond: *Yeah, I'm better at historical things. I like to see historical things.*

Elizalyn: *For me it was more interesting in Sorø because I could relate to it. There were paintings and here (Museet for Samtidskunst) everything was very different-- different, different, different.*

If you had to pick the most interesting thing you saw today, what would that be?

Elizalyn: *For me it was the Dracula (om Gudrun Hasles draculategning fra særudstillingen Modsmerte på Museet for Samtidskunst). For me this was something new. I will never forget the teeth.*

Mernooush fra Iran, Slagelse Sprogcenter på Sorø Kunstmuseum

It was really interesting to visit an art museum because I can understand that I can show my feelings with art to others and I can get to know myself better with art. I also think art relates to our senses. We can use our different senses. We can do writing, painting, everything and it really plays with all of our senses. So, it was a good experience and I would like to visit more art museums. Especially modern art, I really enjoyed it.

b) Hvilke læringsfordele oplever sprogunderviserne ved at bruge museet som alternativt læringsrum har for deres kursisters sprogtilegnelse?

Alle deltagende sprogundervisere kunne se forskellige læringsfordele ved at integrere museet i kursisternes sprogundervisning. På baggrund af de skriftlige underviserevalueringer og den kvalitative fokusgruppe interview på Slagelse Sprogcenter var de meste bemærkede læringsfordele:

- At kursisterne fik mulighed for at tale frit og spontant i et autentisk læringsrum.
- At der blev taget højde for differentierede læringsstile blandt kursisterne, hvilket bl.a. gjorde, at de "stille" kursister kunne komme til ord gennem aktive inddragelse under forløbene.
- At sprogunderviseren fik mulighed for at iagttage kursisterne i en nylæringsssammenhæng og fik dermed ny indsigt i kursisters sprogfærdigheder.
- At kursisterne gennem museumsbesøget fik mulighed for at opleve en del af lokalesamfundet, som de ikke nødvendigvis vil gøre på egen hånd

Alle deltagende sprogundervisere svarede ja til, at de vil benytte undervisningstilbuddet i fremtiden og, at deres besøg havde inspireret dem til at inddrage kunsten i klasseundervisning. Hermed et uddrag af svar fra sprogundervisernes evalueringsskemaer og fokusgruppe interview:

Var opgaverne relevante til udvikling af kursisters kommunikative kompetencer?

- *Jeg synes, at opgaverne var meget velvalgte. Specielt fordi de har brug for at lytte og tale sammen om lidt mere abstrakte ting på det niveau, de har opnået. Der var kursister, som normalt ikke bidrager med så meget, som havde masser at byde ind med i forhold til duftene og lydene. Det var dejligt at se, at de kommunikerede mere spontant end de plejer'* (Stine Rømer, Sprogcenter Nordsjælland)
- *Jo, det synes jeg. Opgaverne var lagt op ad emner, der handler om det, der er tæt på dem fx om identitet, deres historie, mad de spiser og naturen, der omgiver os.* (Herdis Gregersen, Slagelse Sprogcenter)
- *Ja, det synes jeg. Det er til enhver tid vigtigt for dem at udvide ordforrådet, og det er også godt for dem at gøre det ud fra uprøvede medier.* (Pia Van der Klein, Slagelse Sprogcenter)
- *I høj grad. De blev provokeret, skulle bruge fantasi, ingen forkerte svar... men også "skoleagtige" opgaver som sangtekstopgaven og adjektivopgaven, som giver dem henholdsvis tekstforståelse for sammenhæng og udvider deres ordforråd.* (Sigrid Abild Andersen, Slagelse Sprogcenter)

Hvordan vurderer du opbygningen af forløbet i sin helhed? Fx. Tempo, fysiske rammer, tidsrammen osv.?

- *Jeg synes det var vældig godt bygget op. Vi når meget, og alligevel får vi følelsen af ro omkring opgaverne.*
- *Det var fornemt at blive budt på kaffe og te - noget som betyder virkelig meget for vores kursister - den fine behandling er de ikke så vant til at blive mødt med i DK, desværre. Det fungerede fint - godt at de blev inddraget i så høj grad og godt med bevidstheden om sanserne.* (Pia van der Klein, Slagelse Sprogcenter)

Vil du benytte dig af tilbuddet i fremtiden?

- *Det er en rigtig god form for undervisning uden for skolen. -I hvert fald med kursister på dette niveau [DU2 mod 4]. En "almindelig" museumstur kan slet ikke det samme!* (Jacob Selsbæk, Slagelse Sprogcenter)
- *En af kursisterne sagde efter turen: det ville være et meget kedeligt museum uden alle de spændende opgaver og aktiviteter. -I formidler virkelig og er med til at åbne billederne og give dem et rum.* (Sigrid Abild Andersen, Slagelse Sprogcenter)

- *Det er en god måde at lære sprog på, at du får de forskellige sanser i spil. For de unge var det vigtigt rent fysisk at besøge et kunstmuseum. (Herdis Gregersen, Slagelse Sprogcenter)*

Kursister fra Slagelse Sprogcenter laver en beskrivelsesøvelse i Sorø Kunstmuseums moderne samling

En vigtig del af fokusgruppe interviewet på Slagelse Sprogcenter var sprogundervisernes bud på, hvordan forløbene nemmere kunne integreres i den daglige undervisning. Følgende blev understreget af samtlige deltagende sprogundervisere, som potentielle forhindringer for sprogcentrenes fast og integreret arbejde med museet:

- At sprogcentrene kører med stramme økonomiske rammer, hvilket begrænser mulighederne for at tage på udflugt
- At nogle hold kun mødes én til to gange om ugen, hvilke giver nogle logistiske og tidsmæssige udfordringer i forbindelse med at tage på udflugt.

Udover de ovennævnte evalueringsformer udførte flere sprogundervisere efterfølgende stikordsevalueringer tilbage på sprogcenteret. Disse korte evalueringer var med til at efterbehandle det sproglige materiale fra museumsbesøget og få kursisternes indtryk af museumsoplevelsen frem i vante omgivelser.

Evalvering

- spændende
- nyt - ny oplevelse
- uddannende
- udfordrende - nyt materiale
- værdsetter oplevelsen
- abstraktion → bruge fantasien
- kreativt
- historisk perspektiv
- futuristisk / abstrakt / fremadskuende
- brugte følelser → positivt/negativt
- lærte mere om kunst
- forplejning → god overraskelse! 😊
gæstfri
- interview -kursist -kursist → godt!

En stikordsevaluering fra Slagelse Sprogcenter (DU 2 modul 4 og 5) ugen efter testforløbet på Sorø Kunstmuseum.

2) Inspirations- og metodemateriale

Opfylder inspirations- og metodematerialet behovet hos museumsundervisere for et let anvendeligt pædagogisk redskab, som understøtter deres arbejde med voksne sprogkursister på museet?

Materialet er blevet velmodtaget af museumsundervisere og sprogcentre. Det er især materialets praktiske, metodebaserede tilgang, konkrete råd om målgruppen og let anvendelig opbygning [som et praktisk brugermanual], som har opfyldt et stort behov på forskellige museer i forbindelse med deres arbejde med voksne sprogkursister.

Selv om materialet er målrettet museumsundervisere har museet fået henvendelser fra sprogundervisere, som bruger materialet, som et praktisk undervisningsredskab når de besøger museer på egne hånd med sprogkursister.

- *Er i fuld gang med at læse jeres materiale (er kun i gang med manualen men når nok det hele i dag) og det er bare pisse godt. Det er simpelthen så stor en hjælp især alle de helt lavpraktiske og sproglige råd!*
Nana Bernhardt, Undervisnings- og Udviklingsansvarlig i Skoletjenesten, Statens Museum for Kunst.
- *Jeg nåede lige at læse "Kunsten at lære sprog"- hæftet igennem i ferien og TAK herfra - godt og grundigt arbejde og et fantastisk udgangspunkt at have for os! Vi starter jo et helt andet sted nu!*
Julie Maria Johnsen, Undervisnings- og udviklingsmedarbejder/ Statens Museum for Kunst.
- *Stor tak for jeres udgivelse "Kunsten at lære sprog" - super interessant og rigtig gode eksempler til efterfølgelse rundt om i landet - og rigtig god pædagogik. Herligt at projektet fortsætter.*
Karen Lund, professor i dansk som andetsprog. Institut for Uddannelse og Pædagogik DPU, Aarhus Universitet.
- *Tusind tak. Jeres materiale er virkeligt brugbart.*
Louise Bugge Jacobsen Undervisnings- og udviklingsmedarbejder J.F. Willumsens Museum

3) Undervisningspublikation i samarbejde med Alfabet Forlag

Hvilken relevans har materialets pædagogiske tilgang og brug af kunst som sproglæringsredskab for kursisternes daglige undervisning?

Baserede på feedback fra de forskellige testklasser på Sprogcenter Nordsjælland og på Center for Sprog og Beskæftigelse, Nørrebro har både underviserne og sprogkursister været positivt stemt overfor materialet. Balancen mellem mere traditionelle didaktiske former og mere en eksperimenterende didaktik gjorde, at kunsten kunne ses i en praktisk sproglæringsammenhæng, som havde relevans både for kursister og undervisere.

Projektets succeskriterier v. projektets afslutning i 2013:

Undervisningsforløb:

- At der blev oprettet faste undervisningstilbud til voksne sprogkursister på Sorø Kunstmuseum og Museet for Samtidskunst, som bruger kunsten som sproglæringsredskab.

- At kursisterne får mulighed for at bruge deres dansk i et autentisk læringsmiljø, som udvider og udvikler deres historiske og kulturelle referencerammer.
- At hovedparten af de deltagende sprogkursister og deres underviser kan se læringsfordele ved at bruge museet som alternativt læringsrum for deres sprogundervisning.

Inspirations- og metodemateriale

- At inspirations- og metodematerialet fungerer som et praktisk brugermanual, som understøtter det museumspædagogiske arbejde med sprogkursister.
- At materialet understøtter udviklingen af museumsundervisernes interkulturelle kompetencer således at de føler sig rustet til at tage imod sprogkursister som målgruppe i læringssammenhæng.

Undervisningspublikation i samarbejde med Alfabet Forlag

- At der bliver udgivet et materiale målrettet sprogcentre, som inddrager kunsten som et sprog-læringsredskab og sætter fokus på kursisters evner til at beskrive, fortælle, vurdere, argumentere og perspektivere.
- At der udgives et materiale som inspirerer sprogcentre til museumsbesøg.

Vidensdeling:

Projektet og projektets didaktiske udgangspunkt har skabt store interesse både på museumsområdet og på sprogcentre. Projektet er blevet præsenteret i en række forskellige lokale, regionale, nationale og internationale sammenhænge. Projektets pædagogiske arbejde og resultater er blevet løbende formidlet på Sorø Kunstmuseums hjemmeside, projektets gruppeside på Facebook og andre relevante faglige fora.

Der er udgivet en række publikationer i forbindelse med projektet:

- Bilag 1: Inspirations- og metodemateriale- *Kunsten at lære sprog* (oktober 2013)
- Bilag 2: *Kunsten at lære sprog MID* (oktober 2013)
- Bilag 3: Indslag i *Det Flyvende Tæppe*, undervisningsministeriet
- Bilag 4: Artikel Sprogforum, DPU Aarhus Universitet [udkommer februar 2014]
- Bilag 5: Kapitel 5 fra undervisningspublikationen i samarbejde med Alfabet

Projektet er blevet præsenteret i følgende fora:

- Jesse-Lee Costa Dollerup: International Conference for the Inclusive Museum, Statens Museum for Kunst, april 2013.
- Tanya Lindkvist: Det årlige Formidlermødet, Arken og Sorø Kunstmuseum, Nov. 2013
- Tanya Lindkvist: Det europæiske netværk for publikums udvikling, Rom april 2014. (Kommende)
- Projektet er formidlet til CECA

Projektets fremadrettede perspektiver: *Kunsten at lære Sprog II:*

Kunsten at lære Sprog resulterede således i en lang række nye erkendelser og viden om målgruppen Voksne sprogkursisters undervisning på de danske museer. Som projektejer har Sorø Kunstmuseum således:

- *Fået en større viden om målgruppen, som bruges fremadrettet i undervisningsafdelingen på Sorø Kunstmuseum.*
- *Tilegnet sig viden og indblik i læringspotentialer i den socialkonstruktivistiske læringstilgang i forbindelse med målgruppen Voksne Sprogkursister.*
- *Kvalificeret museets generelle arbejde med mangfoldighed og inklusion.*

Derudover synliggjorde *Kunsten at lære Sprog* ligeledes en enorm interesse – både lokalt, regionalt og nationalt. En interesse der dels kom fra de andre danske museer, fra sprogcentre og ikke mindst fra de voksne sprogkursister. Sorø Kunstmuseum har derfor valgt at arbejde videre med *Kunsten at lære sprog //*, som har til formål at muliggøre og understøtte kommende samarbejdsalliancer mellem andre kunstinstitutioner og sprogcentre i Danmark. Projektet er centreret omkring udviklingen af en netværksportal, hvor kommende samarbejdsalliancer mellem kunstinstitutioner og sprogcentre kan opstå, og man kan udvikle nye forløb, dele relevant litteratur, etablere gensidige samarbejdsaftaler m.m.

Litteratur:

- Hein, George E. (1991). <http://www.exploratorium.edu/ifi/resources/research/constructivistlearning.html>
- Hein, George E. (1998). *Learning in the Museum*. New York: Routledge.
- Hooper-Greenhill, Eilean (ed.) (1999). *The Educational Role of the Museum*. London: Routledge.
- Johnson, Erik David (2012). <http://sprog museet.dk/sprogteknologi-2/fra-wittgenstein-til-ontologyengineering-2-kropslighedsteser-og-den-kognitive-semantik/>
- Littlemore, Jeanette (2009). *Applying Cognitive Linguistics to Second Language Learning and Teaching*. London: Palgrave Macmillan.